

Snævert fokus i klimaplanen kan føre til fejlslagne investeringer

- Bragt i Politiken den 8. Oktober 2013

Af Jens Hauch

Regeringen har lanceret sin klimaplan, der har som mål at nedbringe de danske udledninger af drivhusgasser. I Kraka har vi set klimaplanen efter i sømmene. Planen er ambitiøs, men rammer på centrale områder forbi skiven. Der er risiko for fejlslagne investeringer, og der er kun begrænset tilskyndelse til teknologisk udvikling, der ellers er helt central.

Der udsigt til globale temperaturstigninger, stigende vandstand og alvorlige klimaforandringer. Der skal en stor global indsats til for at imødegå denne udvikling – og i den sammenhæng er Danmark meget lille. Men Danmark er et velstående land, og kan derfor siges at have et ”moralsk” ansvar for at gå forrest i kampen for et bedre klima. Der er politisk opbakning til, at vi yder en ekstra indsats og bærer en økonomisk omkostning, selvom klimaeffekten af vores indsats er meget lille. Men vores indsats bør målrettes, så vi gavner klimaet mest muligt.

Internationalt anerkendte forskere peger på, at det bedste, vi som et lille klimavenligt land kan gøre, er at understøtte udviklingen af klimateknologier. Den teknologiske udvikling bør sikres ad to veje:

For det første bør det være dyrt at udlede drivhusgasser – det giver en markedsbaseret tilskyndelse til at udvikle klimavenlige teknologier. Høje priser på EU's CO₂-kvotemarked og høje afgifter uden for kvotesektorerne er i den sammenhæng effektive instrumenter. EU's kvotemarked er i problemer, bl.a. fordi kvoteprisen er bekymrende lav. Så alle sejl bør sættes for at få det til at fungere.

For det andet bør vi understøtte forskning i og udvikling af klimateknologier. Denne viden skal udbredes til virksomheder både i Danmark og i udlandet – altså bestemt ikke selektiv erhvervsstøtte til danske virksomheder. De forbedrede teknologiske muligheder vil gøre det billigere for alle lande at reducere deres udledning.

Klimaplanen fokuserer på at reducere den danske udledning af drivhusgasser. Og det bagvedliggende virkemiddelkatalog analyserer påbud og direkte regulering. Det giver ikke særligt meget teknologiudvikling og kan føre til fejlslagne investeringer.

Djæveln ligger nemlig i detaljen. I virkemiddelkataloget er det fx antaget, at bygning af en dansk vindmøllepark vil lede til lavere udledning af drivhusgasser. Men sådan fungerer virkeligheden ikke.

EU's kvotemarked betyder, at hvis vi i Danmark udleder mindre CO₂ fra de kvoteomfattede sektorer, så vil andre lande købe vores ubrugte kvoter og udlede tilsvarende mere. Danske investeringer på kvotemarkedet giver altså ikke en lavere udledning af drivhusgasser fra EU.

Figuren nedenfor viser sammenhængen mellem danske reduktioner og den samfundsøkonomiske omkostning. Dels som det er beregnet i virkemiddelkataloget Dels når beregningerne i virkemiddelkataloget er justeret for, at særskilte danske investeringer på kvotemarkedet ikke giver mindre CO₂.

Reelle reduktioner er væsentligt dyrere end beregnet i virkemiddelkataloget, og reduktionspotentialer er mindre. Leakage, dvs. at produktion kan flytte væk fra Danmark som følge af højere klimarelaterede omkostninger, kan endog reducere det reelle potentiale yderligere.

Til gengæld er vigtige teknologier udeladt af kataloget, fx varmepumper: Hvis et oliefyr i en husholdning udskiftes med en varmepumpe – som drives ved elektricitet – reduceres olieforbruget og elforbruget stiger. Men kvotemarkedet sikrer, at det forøgede elforbrug giver ikke større udledning af CO₂. Elproducenterne tilskyndes derimod til at anvende klimavenlige teknologier – dét er kvotemarkedet styrke. Og varmepumper er i mange tilfælde en omkostningseffektiv teknologi.

Og nu til brugen af påbud: Med påbud vil producenterne gøre som krævet, men har ikke en generel tilskyndelse til at reducere udledningerne. Og den særlige viden, som erhvervene ofte besidder, udnyttes ikke. Afgifter, der giver en markedsbaseret tilskyndelse til at udvikle klimavenlige teknologier og udnytte erhvervenes særlige viden, vurderes ikke i kataloget.

Påbud kan dog i særlige tilfælde være uundgåelige. Det gælder fx på landbrugsområdet, hvor der er et komplekst samspil mellem driften, udledningen af drivhusgasser og andre miljøproblemer. De forskelligartede miljøproblemer i landbruget betyder, at drivhusgasreduktioner her endda i nogle tilfælde kan give en samfundsøkonomisk gevinst, som det også ses i figuren. Denne gevinst bør naturligvis høstes, men tilskyndelsen til at udvikle klimateknologier må ikke glemmes. Fx ved at udforme påbuddene så fleksibelt som muligt mht. konkrete løsninger.

Regeringen angiver i klimaplanen, at man ikke ønsker at skade erhvervenes konkurrenceevne, men samtidig knæsesættes "forureneren betaler" som et bærende princip. Disse to principper er svære at opfylde samtidig, hvis forureneren er et erhverv.

Fx er både afgifter og påbud i overensstemmelse med forureneren betaler princippet, men fører som udgangspunkt til dårligere konkurrenceevne. Vi kan vælge at kompensere erhvervene for de ekstra udgifter og derved forbedre deres konkurrenceevne. Det kan mindske leakageproblemet, men modvirker også en erhvervsudvikling i mere klimavenlig retning. Og regningen vil under alle omstændigheder før eller siden ende hos danske forbrugere.

Fokus i den danske klimaindsats bør være på klimateknologisk udvikling – dels i form af forskning i og udvikling, dels i form af markedsbaseret tilskyndelse. Danmark kan heller ikke ad denne vej løse verdens problemer, men vi kan gøre det bedst muligt. Med klimaplanens snævre danske fokus kan vi komme til at træffe forkerte valg og foretage dyre, virkningsløse investeringer.

Læs Krakas analyse her: www.kraka.org

Figur: Samfundsøkonomisk omkostningen ved danske drivhusgasreduktioner

